

SZERETET

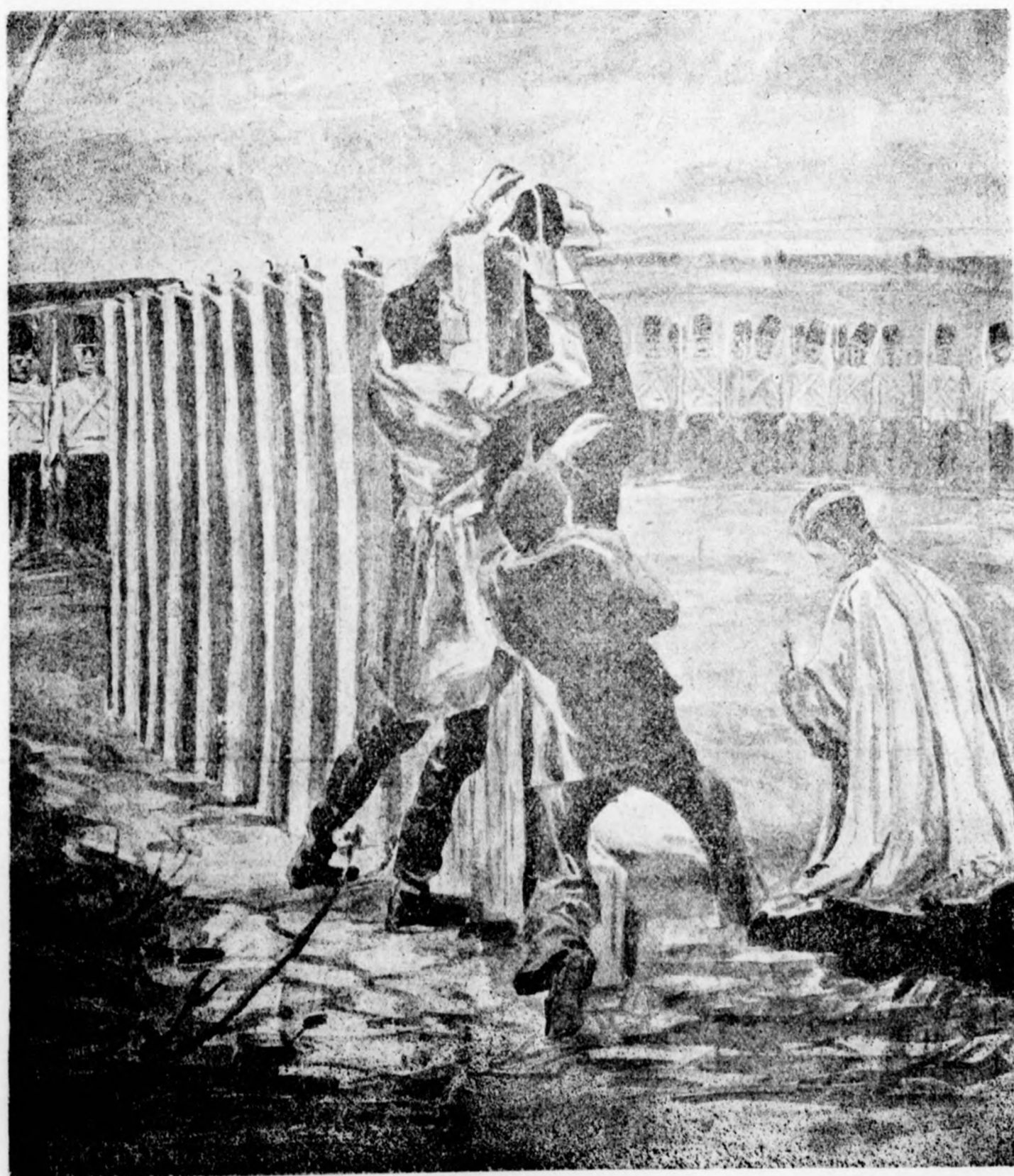
Havonként megjelenő társadalmi és vallási képes folyóirat,
melyben mindenekelőtt a kisujszállási reformált egyház híveihez, de más
helyeken lakozó embertestvéreikhez is szólnak

TÖRÖK IMRE és NAGY ISTVÁN kisujszállási ref. lelkipásztorok.

III. évfolyam. 8-ik szám.

OKTÓBER hónapra.

1908. év.

Az első aradi vértanu a bitófa zsámolyán.

Október 6.

Az a megrázó címkép, melyet egyik tehetséges gymnasiumi növendékünk másolt Thorma festőművészünk hatalmas festménye nyomán, — mindent megmagyaráz. Bitófák sorban, melyeken elhervadtak nemzetünk szép virágai: hősök hősei. — 9 bitófákon, 4 meg golyók által az aradi sáncban.

Ismeri e történetet a kicsi gyermek is ott az arcképük, nevük az aradi dicsőknek — szobáink falán; — arcvonásaik, nevük, tetteik, emlékük — itt vannak belül a szíveinkben.

A napokban beszéltem egy tanult emberrel, ki azt valotta: Kár emlegetni e dolgot. Hideg, tuljózán — vagy minek nevezem? — szavaitól valósággal meggémberedett a lelkem. Hát már emlékezni sem szabad a magyarnak? — Hát kiktől tanuljon hazát szeretni a gyermek, ha nem a nagy elődöktől?! Hát honnan merítsen lelket a nemzetköziségben fuldokló korcs utód, ha nem az ő lelkökből, mely lelkek égbe költözének bitófa horgas szegétől aradi vár sánca porából.

Csak emlékezzetek, magyar testvérek! csak emlékezzetek. Régi szólás-mondás, de csak ide írom: Az emlékezet az egyetlen paradicsom, melyből nem lehet kiűzni az embert.

S legyen egy imádsága köztünk minden szívnek azokért, kik 59 évvel ezelőtt magukat, hitveseiket, gyermekeiket, mindent mi nekik becses, drága, elfelejtve — a legbecsesebbért, a legdrágábbért: a hazáért martirhalált haltak!

Csillagokat kellene nevökről nevezni Milyen szép volna így: Damjanich csillaga!

De hisz' fenn vannak, én érzem, — fenn az égboltozaton, s az őszi harmat szemök könyének hullása. Sirnak, mert Magyarország fiai között soknak, nagyon

soknak van egy drágább, előbbvaló eszménye a hazánál: . . . a kenyér!

Csak sirassátok a hazát, Arad martirjai!

T. I.

Ének Kálvinus Jánosról.

Irta s az 1908. szept. 27-én tartott Kálvin-ünnepélyen szavalta: Török Imre lelkész.

*Szent nagy örömtől reszket a szívem,
Ha gondolok a hajnalra, mely támadt,
Sötét homályán, egykor — régiben
A betlehemi éjszakának.
Földig borult ezüst olajfa ága
És remegett a pálmalevél,
Varázs szállott le akkor a világra
Hajnal-esillagfény rezdülésinél;
Az üdvös ég is ráhajolt a földre,
Hogy születél, világ ujjáteremtője,
Születél nekünk üdvösségünkre
Meváltó Jézus!*

*Ujjáteremtéd a viselt világot,
De uj özön hegyek ormára hágott;
S amit lehoztál, mit ujjá teremtél,
Amért Te asszú szénán szenderegdtél,
Amért szenvedtél ezerannyi vádat
És viselted a tövis koronádat:
Már-már elveszett,
Bűn és sötétség
Szörnyű sirjába eltemetkezett,
El minden, mert sirját megásták,
Minden: a szeretet s igazság!*

*Am nagy örömtől reszket a szívem,
Ha gondolok a hajnalra, mely támadt
Sötét homályán — négyszáz éve már —
A noyoni éjszakának.
Holott a káptalan hideg kövekből
Rakatta házait s sötét ruhába'
Üres szívvél papok fuladtak
A sok, parancsolt ceremoniába: . . .
Ott mutatott megint az ég csodát,
Ragyogni küldé egy fénysugarát,
Adta szívébe egy gyermeknek,
Kit most a népek dicsre emlegetnek;
. . . Születél nekünk
Sötétségben is szövétnekünk;
Kálvinus János!*

A bűn, sötétség már az égig hágott
De kalapács döngét — nem halljátok?
S a bűn árja bár az egekre hág,
A bárka kész — nem vész el a világ. . . .

Luther beverte már ott a szeget
S Párisban, nézd, egy halavány gyerek,
Hol büszke palotáknak sora áll,
Hol máglya füstje a felhőkre száll,
Hol jajszó, sirás: nem, zsoltári ének
És a lelki sötétség tűz világnál
Ártatlan eretneket éget . . .
Halvány gyerek . . . most lángtól izzik arca,
A lelke fénye áttündöklök rajta . . .
Noyoni kiz ház lakója,
Szülők szerelme . . . Isten ójja!
— Nóéh, ki száll még a vizek felett,
Ugy-e, ki érted ezt, megösmered:
Kálvinus Jánost!

Elhallszik az ének . . . zsarátnok is hamvad,
Szél hordta szerteszét a port meg a hamvat . .
Csak üszkös csontok . . . ez itt ép a karja,
— Ne fogd meg, tüzes még a vasbilincs rajta,
Ne fogd meg Kálvin; jobb, ha ott hagyod
Lelkedhe' nő, többé el nem dobod . .
Menj! a martir lelke lekedbe száll
.
S Kálvin megáll.

Buzgó sereg gyűl egy ifju körül,
Áhitat könye a szemükbe' ül. —
Ki az, ajkán a szent ige hatalma
Krisztus szavának zengő diadalma?
S míg szól, mintha martirhalálra
Száz vértanu sietve szállna, —
A máglyaláng lobogva kelne
S a vértanu haláldalt énekelne . . .

.
Kálvin ne szólj!

De szólt. . . .

S im, mintha az ősrégi századok
Mohos sirjatetőjét feltöröd:
Damaskusnak falán Saul az ott?
Nem az! Páris falán egy üldözött . . .
Kálvin vigyázz!
Nyomodban üldözök egész hada,
Csak el hazádból, csak menj . . . el, tova!

Mind, ami báj, szépség van e világon,
Ott láthadt garmadában a tájon,
Hol, mint a szende, szégséges leány,
Geneva város áll nagy ékesen,
És fürdeti lágyan a Lac-Lemán.

Nem is e föld, Tündérország az ott:
Fehér hegyet aranyra fest a nap.
Csipkés-vizű kék hullámos tavon,
Vándor, ha a hajód tovább halad:
Most habmoraj — majd meg csengő harang,
Ott Chillon — kis falvak fehér fala!
Gyönyörben szinte elmerül a sziv
Köszönt a lelkem, szép Helvécia!

Genf! szép kívül, de benne rothadás,
A durva bűnök laktak akkor ott;
A gaz libertin, az átalkodás,
Mi szép, mi nagy: mindent felforgatott.
Erény helyett ur volt a becstelenség,
Biblia helytt kézben forgott a kártya. . .
S az ifju tiszta szüzi kebelét
Ártatlanság helytt undok bűnre tárta.

Ekkor jelent meg ott az üldözött,
Hazátlanul bolyongva Genfbe száll.
Gyöngy csillan így a ronda gaz között,
Tövis között ilyen a büszke szál.
És Fárel ajkán sir a kérelem:
„Ne menj el, szolgatárs, küzdj itt velem;
Kérlek, esengek, kezem összetéve,
Kényszerítlek nagy Isten nagy nevére!
Genfet ne hagyd, Kálvinus János!«

És ott maradt, munkát válára vett',
Éjet és nappalt hiven összetéve,
Ajkaról omlott igazság beszéde,
Csodásan, fül nem hallott még ilyet!
Irt könyvet, — óh te nagy Mindenható,
Te Bibliád, melyben tied a szó,
Csak a te könyved a dicsőbb-nagyobb
Annál, mit egykor Kálvin alkotott.

Nézzétek, ott küzd irtva bünt-gyomot,
Feléje kard is százszor villogott. . .
Mert azt tanuld meg ember, hogy ha egy,
Gonoszt-bünt ostorozni harcra megy,
A gatz, a dudvát szakgatja tövén,
Kígyókká válik ott minden sövény!

A megtört testü Krisztus asztalán
Ott a kenyér és ott a szent pohár
S ki tudva, bánat nélkül vétkezik,
Kárhozatot eszik, romlást iszik.
És jönnek bűnösök, . . . számuk sereg,
A szent Krisztus testét érintni meg . . .
De, mint a jajszó esendes éjszakán,
Sirály sikolya tenger-viharán:
„Ha kardél vágja is le két karom,

*Ő szent testét érinteni nem hagyom!“
Kardok zördültek, szikrát hányt a szem,
De Kálvinust nem bántá senki sem!*

*Igy küzdött, így győzött . . . áldott neve!
Áldott a Isten, ki ott volt vele!
S tiszta szépségben, mint ékes leány
A „Ó“ Geneva szép „uj“ Genf leve;
Gyönyörrel tükrözé a Lac-Lemán.*

*De jaj, mi sir? ! . . . sir minden ház lakója:
Kálvinus János végsőt most lehel,
Nem volt még Genfben hajh szomorubb óra,
A jóltevőnek, szentnek menni kell.
Még egy bucsuszó, egy csók, egy sohaj,
Szeme lezárul, lehanyatlík karja:
Harang ne kongjon, sir ne domborodjék,
Emlék ne légyen . . . Kálvin ezt akarja.*

*S hogy meghalt, eljött hozzánk ide, el . . .
A Duna, Tisza Kálvint ösmeri —
Eljött hozzánk hatalmas lelkivel,
A magyar szív lelkével lett teli.
Tiszta tudományt ő adott nekünk,
Mint harmat, mely magyar pusztára száll,
Négy századon át iz lát a szemünk
Kálvinus János . . . te nagy Sziklaszál!*

*Emléket a nevének . . . fel, magasra!
Magyar hegy gránitát Montblancra fel!
Ünnepet a nevének — a magyarral
Helvécia most együtt ünnepel.
S ha nincs erők tán adni gránitot,
Dicső alak, nagy Kálvinus neked:
Két millió magyar szív rezdülése,
Kálvinista magyarok szívverése
Legyen idők végéig ünneped!!*

Üdvözet.

a Hevesnagykunsági egyházvidék közgyűlése
tagjaihoz!

Tanácsos rendek! Isten hozott falaink közé! Legyetek köszöntve, kik a szélesen hömpölygő nagy Tisza tájairól, Kunság mezejének városaiból — falvaiból közöttünk tanácskozásra,

Isten országa dolgai felől intézkedésre egybegyülekeztetek!

Nehéz időkben kell a jó tanács,
Tanácsosok, Isten hozott!

Láz gyult ki a szivekben: betegségnek jele? vagy tán végre a tespedt lelkek tette lángolnak? Tegyétek a reátok bizott 100,000 kálvinista szivre kezetek, Hevesnagykun vidék tanácsosai! — birjátok le a lázt, ha ezt kívánja az Ország és gyujtsátok még magasabb lángra, ha kell!

Hidegség is, jég is van, hajh elég! — Az Átna is fenn ontja csak tüzét . . . s a szikla s a hegyoldal, az hideg! Napmeleget ontson a szivetek: jég megolvadjon, hidegség elmuljék, — az Országra tavasz derüljön. . . .

Tanácskozzatok, tanácsosaink!

Gyűlésetekbe Szentlélek szálljon be, — mennyei tüzével O költözzék a lelketekbe! És legyetek köztünk s mindenütt áldottak! Tanácsos rendek, az Isten hozott!

T. I.

„Nem hogy immár
elértem volna a célt“.

Ime tehát ettől a munkától az ujság-irástól, ezennel én megszünök. Költség hiányában — úgy tudom — nem is jelenik meg több szám. De legyen bármiként, én most utoljára írok a »Szeretet«-be. Sem tollamat, sem nevemet többé e lap számára oda nem adom. Munkálkodasomat e téren ezzel az írásommal befejezem. »Nem hogy immár elértem volna a célt« (Fel. 3: 12.) sőt jól érzem, hogy még csak az utra sem léptem, mely céloom felé vezetett volna.

És épen ezért hagyok én fel a munkával, még akkor is, ha ez a kis lap kínos erőlködések közt valameddig még tudná tengetni az életét. — Azért, mert látom, hogy nem érünk célt, teljesen céltalanul dolgozunk. Én pedig a levegőget vagdalni nem szoktam.

Vannak egyéb tekintetek is, melyek arra indítanak, hogy ne irjak többet. De én csak azt a tárgyi okot jelzem az olvasó közönség előtt, mely legnagyobb súlyjal esik elhatározásomra nézve a mérlegbe. Ez az, hogy közönségünk ennek a lapnak, tehát a mi irásunknak, vagy legalább az enyémnek szükségét nem érzi. A szellemi dolgok pedig kelendőségüket tekintve épen olyanok, mint az érzékiek, testiek; ha nincs rájuk szükség, erről tenni nem lehet. Nemcsak, hanem az erőltetéssel épen az ellenkezőjét érzük el: visszafetszést, kedvetlen érzést, rossz hangulatot gerjesztünk vele, utoljára fel is ingerljük az embereket.

Itt már a kedvetlen érzés megvan, én a jelekből érzem. Nevezetesen jóllehet hallunk olyan nyilatkozatot, mely szerint mégis csak nagy haszna van ennek a kis ujságnak: azonban másfelől az a körülmény, hogy a közönségnek az a nagy része, mely eleitől fogva nem adott, most a 3-ik év vége felé sem indult egy kis áldozathozatalra, a másik, az eleitől fogva áldozó rész pedig mindig késedelmesebben jön az újabb újabb áldozattal, mutatja az elkedvetlenevést, a lehangoltságot. Erőltetni semmit sem lehet. Akár a mi irányunk, a mi irásunk, vagy a lapnak a hangja, akár általában az igazság, az élet, az isteni és emberi törvényeknek, az ezeken egyedül fennálló jó rendnek a hirdetése az a mi nem tetszik a magyar közönségnek, én a dolgot erőltetni, a kedvetlenséget növelni még azzal sem fogom, hogy nevem a lapon — ha tovább élne is — ott legyen, mint-

egy célzásul a lap támogatására való felhívásra.

Nem mondom: ugy eleltünődöm a kérdés felett: Mi van elvégezve a magyar nemzet felől; ebben is a református lakosság sorsa felől, hogy ennek semmi nem kell, a mi komoly, a mi a vallásra, egyházra, templomra tartozik, a mi saját javát, boldogulását elősegitené! Mert ez országban a református lakosságról mindenünnen ezt lehet hallani. De még szomorubb dolgokat is. P. o. a mi példánkra Mezőturon is próbálkoztak a lelkészek hasonló irányu lappal; aztán talán két szám kiadása után beszüntették. Nem kellett. Hallottam egy lelkész társamtól, hogy vallásos iratok terjesztésével próbálkozott. A mint észrevette a közönség, hogy vallásos hang van bennök, többé nem olvasta. — Valósággal irtózik a magyar kálvinista nép az Istentől, még látni, hallani sem szereti az Ő róla szerzett irásokat és mondott beszédeket. — Fáj, hogy csak a magyar kálvinista nép ilyen, a melynek elei még félszázaddal ezelőtt is olyan mélyen, igazán vallásosak voltak. Pirul az orcám, midőn a református közönség nagy vallástalanságáért más vallásbeliek magát a református vallást okolják, azt mondják: a vallás nem jó, nem igaz vallás a református vallás, azért olyan vallástalanok a reformátusok, holott mint mondám: csak nem régen is még nagyon vallásosak voltak épen a magyar reformátusok és rendkívül megkapó bizonyosságait adják ma is folytonosan vallásosságuknak a nyugat kálvinista népei.

Eleltünődöm a felett, hogy mennyire kap a közönségnek mindenrétege az ujságokon a melyeknek pedig mondhatni: minden sora ölü méreg, tele az erkölcstelenség mindenféle nemeinek hosszadalmas és borzalmas leírásával. Aztán ma, mikor tudni akar a világ folyásáról mindenki,

mennyit áldoz még a legszegényebb ember is milyen mohón olvassa azokat a lázító ujságokat, melyek beválthatatlan ígéretekkel a szegény népet félrevezetik; olyan dolgokkal biztatják, ámitják a népet, melyet magok sem hisznek, nem is azért mondják és írják, mintha hinnék, hanem azért, mert hasznot látnak belőle. És a szegény nép nem veszi észre, hogy azok egyenként mind meggazdagodnak az ő filléreiből, ő pedig évről-évre marad abban a helyzetben és állapotban, a hol volt ezelőtt. De behunyja szemét és nem akar látni. Olvassa tovább a lelkét mérgező ujságokat és adja hétről-hétre keserves munkával szerzett filléreit. Azt pedig, a mi lelke, teste igazi javára szolgálna, ingyen se hallgatja, nem olvassa.

Eleltünődöm ezeken valami csendes szomorúsággal — az újabb időben, vad kétségbeesett fájdalommal régebben. Ma azt mondom, a mit a könnyelmű magyar szokott mondani: Sohase volt még úgy, hogy valahogy ne lett volna.

Most is majd csak lesz valahogy! Aztán ha bele törődünk abba, mert meg nem változtathatjuk, hogy az egyes ember megvénüljön és meghaljon, abba is bele kell törődnünk, hogy egy egész nemzet lassanként elvénül és utoljára elenyészik. Ez uton van — elhiszem a magyar.

De azért úgy nagyjából a kisujszállásiaknak mégis elmondom, miben láttam volna én nemzetünknek megmaradását; mikről akartam volna én még ezeknek utána trni, ha befogadták volna irásomat az én feleim.

Összetartás — széthuzás.

Többször irtam már eddig is; még ezentul is akartam volna írni a jó békeségről mi közöttünk, az egymás megértéséről, szegénynek és gazdagnak, munkásnak és munkaadónak, urnak és parasztnak

egymáshoz való viszonyáról, egymáshoz való közeledéséről. Végtelenül elcsüggesztő ugyanis az az áldatlan keserűség, melylyel a különböző társadalmi osztályok egymás mallett élnek, egymással érintkeznek. »Csakugyan, átok fogta meg magyart, hogy az soha együtt nem tart.« Átok nehezül ránk, hogy egymásban örökösen ellenséget látunk, keresünk; hogy magyar a magyarra mindig sanda gyanuval, ellenséges indulattal, tikos vagy nyílt ellenségeskedéssel, gyűlölettel tekint; nem hisz egyik a másiknak, az ur a parasztnak, a paraszt az urnak, a szegény a gazdagnak, a gazdag a szegénynek; a cseléd és munkás a gazdának, a munkaadónak, ez cselédjének, munkásának; hanem mindenik azt lesi, hol csalja meg őt az a másik, mert a becsület, az erkölcsiség annyira meggyengült közöttünk, hogy kölcsönösen abban a hiedelemben élünk egymás felől, hogy a hol csak lehet, megcsaljuk, megrontjuk egymást. — Valami fájdalmas álmélkodással látjuk, hogy a magyar ember sokkal inkább hisz egy jött ment sehonnainak, a ki felbirja tátni a száját hazudozásra, népámitásra, gyűlölség szítására, képtelen, lehetetlen és hihetetlen dolgok ígéretésére, mint a véréből való vérnek, tulajdon testvérjének. — De mert ok nélkül semmi sincs: el kell fogadni azt a feltevést, hogy nagyon sok keserű dolognak kellett történni, sok keserűségnek felhalmozódnia a szivekben, sok csalásnak és csalódásnak elkövetetni, megéssni kölcsönösen innen és tul, mig az idők folyamán eljutott a magyar ember e feneketlen testvérgyűlöletre, az idegen emberben megbizásra.

Micsoda társadalombontó, nemzetrontó átok pedig ez rajtunk! Kerékkötője haladásunknak, boldogulásunknak!

Mint az emberszerető lelkeknél az ismert dolog, én is botor elmével reméltem, hogy beszédeimmel, irásaimmal valame-

lyest talán tehetek a magam életének szűk körében a veszedelmes seb gyógyítására.

Az igazság.

Ennek érdekében, azaz egy ferde irányban haladó társadalom javítására, romlott erkölcsök tisztítására, elmérgesedett állapotok gyógyítására egyedüli eszköznék az igazságot láttam és vallom az utolsóig teljes meggyőződéssel. Ezt tanultam a történelemből, a honnan előttem áll a beteg, sőt enyészetnek indult pogány társadalom megújodása, annak romjain egy eszményien tiszta erkölcsű társadalomnak, a keresztyén világnak előállása az ur Jézus Krisztus prédikálása által; majd jön a hihetetlen mértékben megromlott keresztyén egyház megtisztítása a reformátorok által félelmet nem ismerő meggyőződéssel vallott örök igazságoknak, az evangéliomnak hirdetése útján. Nekem a vérembe ment a meggyőződés, hogy igazság nélkül nincs élet. Én teljesen értem, az életből látom igazolva Jézusnak e felséges mondását: »Megismeritek az igazságot és az igazság szabadossokká teszen titeket.« (János 8: 32.) Én látom a mindennapi életből, hogy míg az igazságot megismerni nem próbáljuk, elfogadni nem akarjuk, tetteink, életünk — úgy a magán, mint a nyilvános, — nem egyéb, mint tévedések, botlások, vétkek, bűnök szakadatlan láncolata. És bár én jól érzem, hogy az én megalakuvást nem ismerő meggyőződésemmel, igazságszeretetemmel valósággal kirekesztem magamat és kívül állok ez irtózatosságon épült és azon álló társadalmon: hirdetem az írásaim és beszédeim nyomán támadt kedvetlenség dacára is; ez utolsó írásomban is állítom, hogy a fent nevezett társadalmi osztályok közt az összhang, a béke és békességgel együtt munkálkodás egyedül az igazság megismerése által lehet; ha t. i. kölcsönösen beismerik minden

oldalalon a hibákat és az ezek által okozott sérelmeket szeretetteljes közeledés által igyekeznek feledtetni.

Becsületesség, hűség.

Ha a társadalmi békés együtt élésnek, együttes munkálkodásnak fundamentoma a feltétlen igazságosság egymás irányában: vannak oszlopok is, melyek tartják szilárdan az épületet. Ilyen a becsületesség egymással való érülközéseinkben; a hűség egymásnak való szolgálattételeinkben. Mert az élet minden lépten nyomon, igen sok ponton összehoz bennünket, össze a legkülönbözőbb társadalmi osztályok tagjait; és ez érintkezéseknél kölcsönösen vagyunk és leszünk felváltva munkások és munkaadók. Ma én, vagy más értelmi munkás szolgálunk szellemi munkánkkal a kézi munkásnak, holnap az teljesít nekünk szolgálatot 2 keze munkájával. Ma a vagyonos ember szorul a vagyontalan ember munkájára, segítségére; holnap ez annak a vagyonára. Ha nincs becsületesség, hanem csaló szándék, lelkiösmeretlenség az adásvevésben, a munkában és a jutalom kiadásában; ha nincs hűség a felváltott szolgálattal, de a bért szemérem nélkül, vakmerően mégis követeljük; a mint-hogy csak meg kell mozgatnunk ez oszlopokat és látni fogjuk, hogy a földből kirothadva a levegőben lógnak azok: így egész társadalmi összealkotásunk egy összeomlani készülő épület. — Ez így is van. Én látom ezt. Ezért irtam volna koronként ezekről is.

Komoly munkásság, egyszerűség, takarékoság.

Egy mély örvényt lát megnyilni a lelkem, melybe a hajdan erős, jómódu szinmagyarság fog beletemetkezni, hogy felette új világot építsenek más népek, köztük esetleg a magyar által lenézettek is. Látom, hogy a magyar élhetetlen; nem képes megbirkózni a változott gazdasági

viszonyokkal, megállni az új gazdasági alakulásban, mely élelmességet, de kitartó munkát is kíván. A magyar nép, melynek keze alatt eddig égett a munka, mely messze földön híres volt munkabíró erejéről, — most kezd irtózni a munkától, munka nélkül akar megélni; holott az egész életen át, télen nyáron tartó szakadatlan komoly munkával volna képes csak magát a külföldi mérhetetlen gazdag népek áradatában fenntartani. E helyett elhagyta ősi egyszerűségét; a takarékossgot; egyszerre lesz munkátlanná, fényűzővé. És már csak a vak nem látja, hogy a koldussá lett középnemes osztály után most jön az erős magyar nép. Adósodik egyre jobban a gazdag alföldi nép; pusztul, fogy az erdélyi magyarság, hihetetlen rohamossággal. Csak 7 éve még, hogy kijöttem Erdélyből. Akkor még a falukon ha birtokot adtak el, az oláh volt; a ki vett, szerzett az magyar. Hét év alatt megfordult! Ma már a birtokot magyar adja kótyavevényéi az oláh, a ronda oláh szedi. Nem sokára elnémulnak Erdélyben a magyar harangok. Ötven év múlva Erdély oláh lesz; az alföldi magyar eladósodott, lerongyolódott árva népség. — Nem szakad meg a szived magyarom!? Angolországban p. o. 800 ember él és boldogul 1 □ kilométer területen; Magyarországon átlag 54 ember esik ugyanolyan területű földre és azt sem bírja megtartani.

Vallásosság, Istenfélelem.

Ugy számítottam, hogy szólok, irok először sokat, hosszasan ezekről a külső dolgokról, a miket a szem is megláthat, az értelem is elfoghat. Majd csak ha az értelmet, a belátást meggyőztem, megnyertem: azután térek át arra a hangra, a melyen e kis lapnak tulajdonképen íródnia kellene; t. i. a vallás hangjára. Tervszerűen tettem, a mit tettem; hogy

t. i. nem szóltam a vallásos irányú lapoknak szokott bibliai, u. n. kenetteljes hangján. Mondám fentebb, hogy a magyarnak semmi sem kell, ami vallás. Ha így irtam volna: még hamarabb megszűnt volna a lap. — Fokozatosan, lassan a komoly hangról akartam átvinni olvasó közönségünket a vallásos hangra. Ennek utánna irtam volna Istenről, az ő nagy dolgairól, szent törvényeiről, a vallásosságról, hitről, egyházszereletről, arról a boldog életről, a melynek egyetlen forrása az Isten. Erre már nem lesz alkalom. Most hát még csak egy két szót!

Mint zug félelmesen az elégedetlenség morajló hangja mindenfelé! A mai ember él, kedvét tölti inkább, mint a régi. Mégis mindenki elégedetlen És nem jönnek rá, hinni sem akarják, hogy ez azért van, mert az örömet nem tiszta forrásból meritjük, nem Istennél keressük. Nagyon elhajlottunk, eltértünk Istentől. Természetes, hogy az ő törvényeire sincs gondunk. Ezért a sok hihetetlen bűn, a bűn miatt meghasonlás önmagunkkal emberekkel, Istennel, megtagadása még a vérnek is. Nem mondom: azt, hogy gyermek támadjon szülője ellen, régebben is hallottuk itt ott. De hogy a szüle tagadja meg a gyermekét, szüle legyen gyermekének megrontója, régebben én legalább nem emlékszem hogy hallottam volna. Mikor aztán a természet ez őstörvényének megtapodása is van közöttünk, e mellett már testvérek közt való villongás, halálos gyűlöletig menő meghasonlás; hitestársak közt való rémületes, ádáz versengés, melyben a férfi az aszszonyt hóhér módjára gyilkolja, a nő a férjet halálra keseríti, — és sok ezer vétkek már számba sem jönnek a mai ember előtt.

Folytatás a mellékleten.

Jó lett volna bizony ezekről a maga helyén beszélni. De most elnémulunk. A mit mi félbe hagyunk, végezze be azt közöttünk az erős Istennek mindenható ereje.

Irtam Kisujszálláson, 1908. okt. 4-én.

Nagy István,
ref. lelkész.

Adományok a „Szeretet“ céljára.

A júniusi számban közöltek óta a következő adományok folytak be:

Fekete Károly 4 K. Egy özvegy nő 2 K. Adamik Sándorné (Rakosszentmihály) 2 K. özv. Gaál Sándorné 1 K. özv. Gaál Janosné 1 K. Földi Daniel 1 K. Széll Lajos 2 K. Dr. Toth Kálmán 10 K. özv. Veres Lajosné 2 K. Veres Lajos 2 K. Nyitray Endre 5 K. özv. Nyitray Károlyné 5 K. Vekerdő Mihály 1 K. özv. Balogh Albertné 4 K. özv. Bucsi Balázné 1 K. 20 f. E. B. A. né 1 K. özv. Fehér Lászlóné 60 f. Kulifai N. kosárfonó mester 60 f. N. N. (Kórógy) 5 K. Templomi perzsébe valaki 2 K. M. szaros luyés 5 K. Gönci Mihály 1 K. Szunyogh L. ny. tanító 8 K. Ezy ker. asszony 1 K. Tóth László 2 K. Márta József 2 K. Oros István 80 f. Szatmári Sándor (Koppány zug) 1 K. Lukács István (Kenderes) 1 K. Gaál Kálmán 1 K. (szeptemberre.) M. Nagy István 1 K. Záhony Lajos 2 K. Urbán Lajos 2 K. Rázsó Károly ny. tanító 4 K. Vig Albertné 50 f. özv. Sz. Farkas Lajosné 1 Kor.

Áldja meg az Isten azon nemes lelkeket, kik felfogva e kis-lap nagy fontosságát, adományaikkal e gonosz napokban, midőn a Sátán körüljárja a világot és öldöklő a sziveket, a boldogságot — segítségünkre jöttek. — Áldja meg az Isten őket munkában, pihenésben, házukban, házukon kívül, örömükben, fájdalmukban, életükben, halálukban!

Mint hogy pedig úgy értesültünk, hogy hogy sokan még így ingyen külvé is, nem fogadták szeretettel a »Szeretet«-et, sőt nemcsak minket lelkészeket, kik ingyen dolgozunk e lap körül, de még azt a becsületes, kegyes embert is, ki a lapot nagy fáradtsággal az egész város minden házába a helyökbe vitte: elhatároztam, hogy a novemberi számot ha Isten erőt ad annak megírásához s anyagi képességet a

kinyomatásához, már csak azoknak küldöm, kik előfizettek. Cselekedeteinkért pedig, melylyel e városban fel akarjuk indítani a lelkeket Isten tisztelésére, emberek szeretetére, jóságra, igazságra, feddhetetlenségre — csak, hajrá! — háborgassatok rideg lelkek! — nekünk könnyű a töviskorona! Azt a szegény derek embert ki hajlékokba bezöregt a »Szeretettel« — őt, kérve-kérjük a mi atyánkfiait, senki ne bántsa egy rossz szóval se. Minket lehet!

A kik pedig megundorodtak a mai rossz világtól, az emberi hátatlanságtól, dögleletes beszédektől, undok indulatoktól, szeretetteljesen kérjük, hogy a »Szeretet«-et minden jó és igaznak e kis hírnökét, vegyék továbbra is pártfogásukba.

Ezt e lapon kívül is kérni fogom.

T. I.

Zárszó.

Fájdalmas lélekkel vettem tudomást arról, e kis lap egyik előbbi cikkéből, hogy lelkésztársam Nagy István ur, a mi kis lapunkba dolgoztatástól visszalép. Hatalmas író tehetsége, a közjóért lángoló lelke megtetszik e c. léből s megtetszett mindenkiből is. A ki szereti az igazságot, cikkeit és őt szerethette. Hajlíthatatlan, erős egyéniség. Kár hogy elhagy a munkában, melyet én folytatni akarok tovább, ha Kisujszállás segít. Nem csüggedek el. Szeretnem őt, mint Farel Vilmos egykor Kalviint, a nagy Isten nevére kényszeríteni, hogy maradjon továbbra is a munka mellett, de mert ösmerem jellemét s tudom, hogy úgy is ezer irányban elfoglalja magát, s a »Szeretet« egyet, mely az irasos »Szeretet« után a tettekben nyilvánuló szeretet munkája, teljesen igénybe veszi úgy szólva minden idegszálát: a kéréstől, s még inkább a kényszerítéstől elállok, tudván — ő maga is írja, hogy az erőltetésben, forszírozásban nincs köszönet. Köszönöm neki, hogy a kis lapot, melynek bölcsőjénél én egyedül állottam három esztendő előtt, — szerette, dédelgette, támogatta; — ha úgy jön, hogy a »Szeretet«-nek meg kell halnia, a novemberi számmal, halottak hónapjában, amikor annyi szépség meghal: erdő, mező gyönyörű pompája — én magam takarom rá, ha kell, magam költségén is, a nekem olykedves »Szeretet«-re a szemfedelelet.

Akkor még lesz egynémely mondani valóm. »Békesség tinéktek!«

A »Szeretet« mindent eltűr, mindent megbocsát, mindent eltakar és soha sem a maga javát, a maga igazságát akarja, hanem egyebekét.

Ha van jóért, nemesért hevülni tudó szív mi közöttünk, pedig van, — kérem azoknak megnyilatkozását.

Mindenkori szeretettel és atyafiságos indulattal.

T. I.